

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi laintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että vuoden 1995 lopussa päättyvää laintarkastuskunnan väliaikaista lakkauttamista jatkettaisiin vuodella. Esitys liittyy vuoden 1996 talousarvio-

esitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1996 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Laintarkastuskunta perustettiin laintarkastuskunnasta vuonna 1959 annetulla lailla (518/59) laki- ja muiden säädösehdotusten asiallista, lakiteknistä ja kielellistä tarkastusta varten, ja se aloitti toimintansa syyskuussa 1960. Tavoitteena laintarkastuskuntaa perustettaessa oli lainvalmistelun tason kohottaminen tehostamalla säädösehdotusten tarkastusta sekä toisaalta korkeimpien oikeuksien työmäärän keventäminen siirtämällä niiltä lakiehdotusten valmisteluun liittyviä lausuntotehtäviä erityiselle toimielimelle. Hallitusmuodon 18 ja 19 §:ään perustuva korkeimpien oikeuksien velvollisuus antaa pyydettyä lausuntoja jäi kuitenkin edelleen voimaan.

Vuonna 1989 laintarkastuskunnasta annettuun lakiin tehtiin laajahkoja muutoksia laintarkastuskunnan toiminnan tehostamiseksi (1238/89). Laintarkastuskunnan tehtävänä on lain 2 §:n mukaan antaa valtioneuvostolle, valtioneuvoston kanslialle tai ministeriölle sen pyytämät lausunnot säädösehdotuksista. Laintarkastuskunnan lausunto on lain 2 a §:n mukaan pyydettyä, jollei asian kiireellisyydestä tai muusta erityisestä syystä muuta johdu, säädösehdotuksista, jotka sisältävät valtiosäännön, oikeusjärjestelmän keskeisten periaatteiden tai kansalaisten oikeussuojan kannalta merkittäviä säännöksiä, sekä myös

keskeisistä yksityisoikeuden, rikos- ja prosessioikeuden, hallinto-oikeuden, talousoikeuden ja ympäristöoikeuden alaan kuuluvista säädösehdotuksista. Lausunto voidaan pyytää koko säädösehdotuksesta tai sen osasta.

Laintarkastuskunta muodostuu kolmesta jäsenestä, kahdesta korkeimman oikeuden määräämästä oikeusneuvoksesta ja yhdestä korkeimman hallinto-oikeuden määräämästä hallintoneuvoksesta. Laintarkastuskunnan perustamisen yhteydessä korkeimpiin oikeuksiin perustettiin vastaavasti kolme uutta virkaa. Laintarkastuskunnan jäsenten toimikausi on kaksi kalenterivuotta. Jäsenet vapautuvat oikeusneuvoksen tai hallintoneuvoksen virkatehtävien hoitamisesta täksi ajaksi. Korkein oikeus tai korkein hallinto-oikeus voi lisäksi määrätä laintarkastuskuntaan yksittäistä tarkastustehtävää varten enintään kaksi lisäjäsentä. Kyseeseen voi tulla muukin henkilö kuin korkeimpien oikeuksien jäsen. Käytännössä lisäjäseniä ei ole määrätty. Laintarkastuskunta voi kuulla asiantuntijoita ja tarvittaessa ottaa sihteerin lausunnon valmistelua varten. Säädösehdotuksen valmistelija voidaan tarvittaessa määrätä ehdotuksen esittelijäksi laintarkastuskuntaan.

Laintarkastuskuntaa perustettaessa tarkoituksena oli, että laintarkastuskunta tarkastaisi kaikki laajakantoiset tai muutoin tärkeät säädösehdotukset. Laintarkastuskunnalle osoitettujen lausuntopyyntöjen määrä jäi kuitenkin jo alunperin melko vähäiseksi. Vuoden

1989 kehittämistoimetkaan eivät muuttaneet tilannetta merkittävästi. Vuosina 1987-92 laintarkastuskunta antoi 3-5 lausuntoa vuodessa, joista suurin osa koski oikeusministeriön hallinnonalan säädösehdotuksia. Laintarkastuskunnan merkitys lainvalmistelun tason kohottajana ei muodostunut sellaiseksi kuin sitä perustettaessa ajateltiin.

Hallitus ehdotti eduskunnalle vuonna 1992 laintarkastuskunnan lakkauttamista (HE 123/1992 vp). Eduskunta päätti kuitenkin, että laintarkastuskunnan toiminta lakkautetaan ainoastaan väliaikaisesti vuosiksi 1993-95 (1693/92). Lisäksi eduskunta edellytti selvitettäväksi, miten ylimpien tuomioistuinten asiantuntemus voitaisiin nykyistä tarkoituksenmukaisemmin käyttää hyödyksi periaatteellisesti merkittävässä lainsäädäntöhankkeissa.

Laintarkastuskunta on ollut lakkautettuna vuodesta 1993 lähtien. Lakkauttamislain voimassaolo päättyy vuoden 1995 lopussa. Laintarkastuskunnan väliaikaisen lakkauttamisen yhteydessä vähennettiin vuonna 1993 korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden oikeus- ja hallintoneuvosten virkojen määrää.

1.2. Ehdotetut muutokset

Laintarkastuskunnan väliaikaista lakkauttamista ehdotetaan jatkettavaksi vuodella, siis vielä vuoden 1996 ajan. Oikeusministeriö asetti 16 päivänä kesäkuuta 1995 työryhmän selvittämään laintarkastuskunnan asemaan liittyviä kysymyksiä. Työryhmän tulee toimeksiantonsa mukaan erityisesti selvittää edellä mainittuun eduskunnan vastaukseen sisältynyt kysymys ylimpien tuomioistuinten asiantuntemuksen hyödyntämisestä periaatteellisesti merkittävässä lainsäädäntöhankkeissa. Työryhmälle asetettu määräaika päättyy 29 päivänä helmikuuta 1996.

Ehdotettu vuoden jatko laintarkastuskunnan väliaikaiselle lakkauttamiselle on tarpeen työryhmän työn saattamiseksi päätöksen. Työryhmän selvitysten ja ehdotusten pohjalta voitaneen vuoden 1996 aikana tehdä tarvittavat laintarkastuskuntaa koskevat päätökset.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Laintarkastuskunnan väliaikaisesta lakkauttamisesta aiheutuu jonkin verran säästöä.

Vuonna 1992 laintarkastuskunnan jäsenten palkkakustannukset olivat noin 1,5 miljoonaa markkaa. Laintarkastuskunnan väliaikaiseen lakkauttamiseen vuosiksi 1993-95 liittyen vähennettiin vuonna 1993 korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden oikeus- ja hallintoneuvosten virkojen määrää. Tästä on muodostunut säästöä palkkakustannuksiin noin 1,5 miljoonaa markkaa vuosittain. Mikäli laintarkastuskunnan toimintaa jatkettaisiin, tulisi korkeimpien oikeuksien jäsenmäärää ilmeisesti jälleen tarkistaa.

Laintarkastuskunnan toiminnasta aiheutui jäsenten palkkakustannusten lisäksi myös muita, melko vähäisiä kustannuksia. Vuonna 1992 laintarkastuskunnan jäsenten palkkiokustannukset olivat 60 000 markkaa ja sihteerien palkkiokustannukset 120 000 markkaa.

3. Asian valmistelu

Laintarkastuskunnan toimintaa on vuosien kuluessa tarkasteltu useassa eri yhteydessä. Muun muassa valtiontilintarkastajat ovat useissa kertomuksissaan käsitelleet laintarkastuskunnan toimintaa (1/1979 vp, 2/1982 vp, 1/1983 vp ja 15/1987 vp). Laintarkastuskunnan asemaan liittyviä kysymyksiä selvitettiin vuonna 1992 oikeusministeriön asettamassa työryhmässä (Muistio laintarkastuskunnasta 25.5.1992). Työryhmä arvioi muistiossaan laintarkastuskunnan toiminnan jatkamisen ja toisaalta sen lakkauttamisen vaikutuksia. Työryhmän muistioon ei kuitenkaan sisällynyt ehdotuksia toimenpiteistä. Eduskunnan päätettyä vuonna 1992 lakkauttaa laintarkastuskunta väliaikaisesti oikeusministeriössä laadittiin eduskunnan vastaukseen sisältyneen edellä mainitun ponnen johdosta selvitys siitä, miten korkeimmat oikeudet osallistuvat lainvalmisteluun ja laintarkastukseen muissa pohjoismaissa. Lisäksi selvitettiin korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden säädösehdotuksista antamien lausuntojen määrän kehitystä laintarkastuskunnan väliaikaisen lakkauttamisen aikana.

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Laintarkastuskunnan asemaan liittyviä kysymyksiä selvitetään paraikaa oikeusministeriön 16 päivänä kesäkuuta 1995 asettamassa työryhmässä, jonka työ on vielä kesken.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy vuoden 1996 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

laintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Vuonna 1996 ei sovelleta laintarkastuskunnasta 23 päivänä joulukuuta 1959 annettua lakia (518/59) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2 §
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 1996.

Helsingissä 8 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

